

Nr 21.*Utlåtande i anledning av väckta motioner med förslag till lag om medling i arbetstvister m. m.*

Andra lagutskottet har till behandling förehåft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 283 i första kammaren av herrar *Strand* och *Åman* samt nr 268 i andra kammaren av herr *Hjalmarson*.

I motionerna, vilka äro likalydande, har hemställts, att riksdagen måtte för sin del besluta godkänna här bilagda förslag till ny lag om medling i arbetstvister, samt att riksdagen måtte för sin del besluta, att lagen den 28 maj 1920 om särskilda skiljedomare i arbetstvister försättes ur kraft.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna hemställan ha motionärerna hänvisat till likalydande motionerna I: 282 av herrar *Strand* och *Åman* samt II: 267 av herr *Hjalmarson*, om vissa åtgärder till förlikningsväsendets förstärkning.

Vår första lag om medling i arbetstvister är dagtecknad den 31 december 1906. Samma dag tillkom instruktion för förlikningsmännen ävensom Kungl. Maj:ts skrivelse till kommerskollegium angående rikets indelning i distrikt för medling i arbetstvister m. m. I lagen och instruktionen vidtogos inga ändringar, om man bortser från de år 1912 (SFS 248 och 249/1912) vidtagna ändringarna med anledning av inrättandet av socialstyrelsen och förlikningsärendenas överförande från kommerskollegium till det nya ämbetsverket.

Sedan frågan om en utbyggnad och förstärkning av medlingsförfarandet i arbetstvister varit föremål för ingående överväganden särskilt vid riksdagarna åren 1910 och 1911 men i sådant sammanhang, vari frågan då aktualiserades, förfallit, uppdrog Kungl. Maj:t år 1915 åt socialstyrelsen att utreda, huruvida och i vad mån åtgärder särskilt på lagstiftningens väg kunde åstadkommas i syfte att på verksamt sätt befrämja arbetsfreden. Styrelsens förslag, som avgavs år 1916, upptog bl. a. bestämmelser »om medlingsmyndigheter och deras verksamhet», vilka bestämmelser i stort sett anslöto sig till förutvarande lag. I denna del ledde förslaget till framläggande av förslag (prop. nr 155/1920) till 1920 års riksdag. I enlighet med propositionen antog riksdagen den nu gällande medlingslagen av den 28 maj 1920.

Den nya lagen innebar endast mindre ändringar i förlikningsinstitutionens organisation och byggde i stort sett på den tidigare gällande lagen.

Ny kungörelse med instruktion för förlikningsmännen utfärdades den 31 december 1920.

Trots att medlingsväsendet och arbetsfredsproblemet över huvud hade stor aktualitet och blev föremål för omfattande utredningar under 1920-talet och början av 1930-talet, ha endast ett par ändringar kommit till stånd i 1920 års lag.

År 1931 infördes ett andra stycke i 3 §, innebärande skyldighet för förlikningsmannen att kalla parterna till förhandlingar, även om arbetstvisten icke medfört eller syntes hota att medföra arbetsinställelse av större betydelse. En förutsättning härvid var att begäran därom framställdes av arbetsgivare eller organisation, omfattande minst hälften av de av tvisten berörda arbetarna.

År 1935 infördes en ny § 3 a i lagen, varigenom skyldighet ålades parterna att meddela varsel före vidtagandet av arbetsinställelse. Förseelse mot denna bestämmelse straffades med böter.

I samband med antagandet av 1936 års lag om förenings- och förhandlingsrätt vidtogos vissa ändringar i medlingslagen. Sålunda föreskrevs i 1 §, att medlingslagen icke skulle gälla i fråga om arbetsgivare och arbetare, å vilka 3 kap. lagen om förenings- och förhandlingsrätt var tillämplig d. v. s. i fall, då arbetstagarorganisationen hos socialstyrelsen anmält sig icke komma att anlita stridsåtgärder i sina fackliga mellanhavanden med arbetsgivare. Vidare infördes ett andra stycke i 6 § av innehåll, att parter, som icke efterkomma förlikningsmans kallelse till förhandlingar, kunna under vissa förutsättningar av arbetsdomstolen genom vite tillhållas att fullgöra sitt åliggande.

År 1936 infördes vidare ett andra stycke i 11 § av innehåll, att förlikningsman, som finner påkallat att särskild person förordnas att leda förhandling, som avses i 3 § andra stycket, har att därom göra framställning hos socialstyrelsen, som om skäl därtill föreligga, hemställer om dylikt förordnande hos Kungl. Maj:t.

Slutligen har år 1945 medlingslagens tillämpningsområde vidgats till att avse ej bara arbetstagare utan även s. k. beroende uppdragstagare.

Enligt lagen den 28 maj 1920 (nr 245) om medling i arbetstvister skall Konungen indela riket i distrikt, inom vilka av Konungen förordnade förlikningsmän, en för varje distrikt, ha att medla i tvister mellan arbetsgivare och arbetare. Lagen gäller dock icke i fråga om arbetsgivare och arbetare, å vilka bestämmelserna i 3 kap. lagen om förenings- och förhandlingsrätt äga tillämpning (1 § första stycket). I de fall då en utbruten tvist sträcker sina verkningar inom två eller flera distrikt förordnar antingen socialstyrelsen förlikningsmannen i ett av distrikten eller Konungen annan person att medla i tvisten. Dylika förordnanden meddelas endast för varje särskilt fall (11 §). Lagen lämnar emellertid Konungen även möjlighet att genom generellt förordnande antingen uppdraga åt förlikningsman att jämväl utom sitt distrikt vara förlikningsman med visst, på annat sätt bestämt verksamhetsområde eller ock för sådant område utse särskild förlikningsman (1 § andra stycket). Där arbetstvist innebär synnerlig fara för arbetsfreden eller

sådant eljest prövas påkallat, äger Konungen uppdraga åt sakkunniga och erfarna personer att i egenskap av särskild förlikningskommission jämte vederbörande förlikningsman eller, där han finnes icke lämpligen kunna taga befattning med tvisten, i hans ställe medla i densamma. Sådant uppdrag må även lämnas särskild person (12 §).

Föremål för medlingsförfarande enligt lagen äro i allmänhet alla slag av arbetstvister. Vissa undantag från denna huvudregel äro dock stadgade. I arbetstvist inom näringsgren, industriell anläggning eller arbetsföretag, där särskild förhandlings-, förliknings- eller skiljenämnd är upprättad, får förlikningsmannen sålunda ingripa allenast om de tvistande å ömse sidor påkalla hans mellankomst eller förhållandena göra sannolikt, att nämnden icke kommer att anlitas för tvistens biläggande, eller ock förhandling inför nämnden ägt rum utan att uppgörelse vunnits. Vidare må medlingsförfarande icke äga rum i tvist, som hänskjutits till skiljedomare förordnad enligt lagen den 28 maj 1920 om särskilda skiljedomare i arbetstvister (9 §).

I tvist, som icke enligt nyss angivna bestämmelser är undandragen medlingsförfarandet, äger emellertid förlikningsmannen av eget initiativ ingripa endast för den händelse tvisten medfört eller synes hota att medföra arbetsinställelse av större betydighet (3 § första stycket). År 1931 gjordes emellertid, som ovan nämnts, ett tillägg till medlingslagen (3 § andra stycket) varigenom förlikningsman blivit förpliktad att ingripa även i tvist, som icke medfört eller synes hota att medföra arbetsinställelse av större betydighet, om nämligen framställning göres av arbetsgivare eller organisation, omfattande minst hälften av de av tvisten berörda arbetarna. Särskild person kan förordnas att leda förhandling i dylik mindre tvist (11 § andra stycket).

Då en förlikningsman ingriper för att söka bilägga en uppkommen arbetstvist, är hans första uppgift att träda i förbindelse med parterna och att göra sig noga underrättad om, vari tvisten består (3 § första stycket). Tillförlitliga och ingående upplysningar härom kunna givetvis erhållas allenast av parterna själva. Då lagen utgår från att medlingsförfarandet, vad de tvistande beträffar, väsentligen bör vila på frivillighetens grund, har emellertid lagen icke utrustat förlikningsmannen med några medel att tvinga parterna lämna upplysningar i sådant hänseende. I lagen stadgas allenast, att det bör vara en var av de tvistande angeläget att, i den mån sådant erfordras för att bereda förlikningsmannen tillförlitlig grund för tvistens bedömande, på anhållan av förlikningsmannen giva honom del av räkenskaper och andra handlingar samt meddela statistiska och andra uppgifter, varöver de tvistande förfoga, ävensom hålla vederbörande arbetsplatser för förlikningsmannen tillgängliga. Part, som sålunda tillhandagår förlikningsmannen med upplysningar, äger att i den omfattning han finner behöfligt göra förbehåll att förlikningsmannen ej må yppa vad han sålunda får kännedom om (7 §).

En synnerligen viktig befogenhet, som tillkommer förlikningsmannen, är rätten att hemställa till de tvistande att i avbidan på tvistens lösning icke vidtaga, vidhålla eller utvidga arbetsinställelse. Förlikningsmannens närmaste åtgärd blir härefter, vare sig hans nyssnämnda hemställan beaktats

eller icke, att kalla de tvistande att, själva eller genom ombud, sammankomma till förhandling med varandra inför förlikningsmannen (3 § första stycket). Sådan kallelse äro de tvistande enligt lagen (4 § andra stycket) skyldiga att efterkomma. Då parterna kommit samman inför förlikningsmannen, skall denne leda förhandlingarna med och mellan de tvistande samt under dessa förhandlingar, vilka anordnas på sätt lämpligast synes, söka åvägabringa tvistens lösning (3 § första stycket). Dessa förhandlingar skola enligt lagen i främsta rummet hava till syfte att åvägabringa överenskommelse i enlighet med anbud eller förslag, som kunna bliva framställda från de tvistande själva. Stadgandet härom vilar på lagens grundprincip, att förlikningsmannen endast har att medla mellan parterna, icke att själv fatta avgörande beslut och att det alltså främst ankommer på parterna själva att medverka till tvistens lösning. Därest icke på detta sätt någon lösning av tvisten ernås, ankommer det enligt lagen på förlikningsmannen att, om och i den mån sådant kan anses ägnat att befordra en god lösning av tvisten, hos parterna hemställa om de jämkningar eller medgivanden, som för ändamålet kunna synas lämpliga. Försummar någon av de tvistande parterna att träda i förhandling må förlikningsmannen på hemställan av andra parten anmäla försummelsen hos arbetsdomstolen, som äger att vid vite tillhålla parten att fullgöra sitt åliggande ävensom på anmälan av förlikningsmannen utdöma vitet (6 §).

Leda de av förlikningsmannen anordnade förhandlingarna icke till något resultat, är förlikningsmannens uppdrag såsom sådant avslutat, åtminstone tills vidare. Det återstår honom dock enligt lagen den möjligheten att söka förmå de tvistande att hänskjuta saken till avgörande genom skiljedom. Förlikningsmannen får icke själv åtaga sig sådant uppdrag (8 §). Är arbetsinställelse icke för handen, må förlikningsmannen, om de tvistande å båda sidor för förlikningsmannen tillkännagivit att de anse fortsatt förhandling gagnlös, ej vidare utfärda kallelse å dem. Han äger dock, om ändrade förhållanden därtill föranleda, inbjuda de tvistande till nya förhandlingar, en inbjudan som de tvistande emellertid icke äro skyldiga att hörsamma (5 §). Av förlikningsmannens allmänna skyldigheter följer att han, även sedan förhandlingarna avbrutits, bör med uppmärksamhet följa utvecklingen av tvisten och parternas ställning till densamma samt vid första lämpliga tillfälle utfärda kallelse till nya förhandlingar, vilken kallelse det åligger de tvistande att efterkomma.

Vid sidan av förlikningsmannens uppgift att medla i arbetstvister åligger det honom tillika enligt lagen att, på anmodan, gå arbetsgivare och arbetare tillhanda för åvägabringande av överenskommelser, som äro ägnade att främja ett gott förhållande dem emellan samt förekomma störande avbrott i arbetet. Stadgandet härom avser närmast att till arbetsgivares och arbetares förfogande ställa personer med kompetens att leda fredliga underhandlingar dem emellan och att åt träffade överenskommelser av skilda slag giva en otvetydig avfattning, så att misstolkningar och därav föranledda tvister för framtiden ej behöva förekomma. Om arbetsgivare och arbetare

önska, att förhandling om sådan överenskommelse skall äga rum under ledning av opartisk ordförande, men förlikningsmannen ej hinner medverka eller anses icke lämpligen böra redan i det skedet tillkallas, äger socialstyrelsen på parternas begäran utse lämplig person att leda förhandlingarna (2 §).

I fråga om rättsverkan av de tvistandes överenskommelser, utfästelser eller andra beslut under förhandlingar gäller, allt efter beslutens innehåll och det sätt varpå de tillkommit, vad allmän lag förmår (10 §).

Genom lag den 28 juni 1935 infördes, som ovan nämnts, i medlingslagen en ny paragraf, 3 a § (den s. k. varsellagen). I nämnda lagrum stadgas, att innan arbetsinställelse vidtages, skall, därest giltigt hinder icke möter, underrättelse om åtgärden lämnas motsidan samt förlikningsmannen sist å sjunde dagen före den dag, då åtgärden skall taga sin början. Förselse mot denna bestämmelse bestraffas med böter.

Jämlikt ett *kungl. brev den 31 december 1909* är riket i fråga om medling i arbetstvister indelat i sju distrikt. I *kungörelsen den 31 december 1920 (nr 898)* ha lämnats närmare föreskrifter angående förlikningsmännens och förlikningskommissions verksamhet.

Såsom förut framhållits, gäller lagen om medling i arbetstvister icke i fråga om arbetsgivare och arbetare, å vilka bestämmelserna i 3 kapitlet *lagen den 11 september 1936 (nr 506) om förenings- och förhandlingsrätt* äga tillämpning. I nämnda kapitel lämnas regler om särskild förhandlingsrätt under vissa angivna betingelser. Huvudorganisation av arbetstagare äger — enligt 8 § — genom anmälan hos socialstyrelsen påkalla tillämpning av kapitlet. Dylik anmälan skall innefatta förklaring att organisationen underkastar sig fredsförpliktelse under viss tid. Äro bestämmelserna i 3 kap. tillämpliga å arbetstagarförening, gälla de även för arbetsgivarparten. Om mellan parterna enighet i viss förhandlingsfråga icke uppnås, skall socialstyrelsen på begäran av huvudorganisation av arbetstagare eller arbetsgivare eller av oorganiserad arbetsgivarpart utse opartisk ordförande att leda förhandlingarna. Socialstyrelsen må dock, enligt 10 § andra stycket, vägra att utse sådan ordförande bl. a. därest sökanden är förening av arbetstagare, som icke omfattar minst hälften av de av frågan berörda arbetstagarna eller som icke äger minst 300 medlemmar. Det åligger part, enligt 12 §, att på den opartiske ordförandens kallelse sammankomma och på hans anmaning med angivande av skäl framlägga förslag till förhandlingsfrågans bedömande. Kunna parternas vid förhandlingen avgivna förslag icke sammanjämkas, må ordföranden uppmana parterna att hänskjuta frågan till bindande avgörande av skiljemän. Efterkommes ej uppmaningen, skall ordföranden, därest han icke finner frågan vara av beskaffenhet att höra under domstol, på begäran av endera parten hos socialstyrelsen hemställa om utseende av skiljenämnd för avgivande av förslag till förhandlingsfrågans lösning. Socialstyrelsen har därefter att utse skiljenämndsledamöter, som skola avgiva dylikt förslag. Om skiljenämndens förslag icke inom viss tid antages av båda parterna, upphör fredsförpliktelsen såvitt angår den behandlade

frågan, därest endera parten inom en månad därefter underrättat såväl andra parten som socialstyrelsen att han ämnar anlita stridsåtgärd. Enligt 16 § andra stycket skall innan stridsåtgärd vidtages — därest giltigt hinder icke möter — underrättelse om åtgärden lämnas motsidan ävensom socialstyrelsen sist å sjunde dagen före den dag, då åtgärden skall taga sin början. — 4 kapitlet i lagen innehåller bestämmelser om påföljd för överträdelse av lagen. Försummar part att hörsamma kallelse eller anmaning enligt 12 § må ordföranden anmäla försummelsen hos arbetsdomstolen, som äger genom vite tillhålla den försumlige att fullgöra sitt åliggande ävensom på anmälan av ordföranden utdöma vitet (26 §). Förseelse mot bestämmelserna i 16 § andra stycket straffas med böter.

Enligt lagen den 28 maj 1920 (nr 248) om särskilda skiljedomare i arbetstvister äger Konungen förordna — och har också Kungl. Maj:t utsett — särskilda personer att på anmodan av parter var för sig avgöra arbetstvister, som av parterna hänskjutits till skiljedom, eller på anmodan av parter eller av dem valda skiljemän såsom opartiska ordförande i skiljenämnder deltaga i dylika tvisters slitande. För skiljedomarna, vilka skola hava domarkompetens, och deras verksamhet skall vad i lagen om skiljemän är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Genom beslut den 12 juli 1946 uppdrog Kungl. Maj:t åt socialstyrelsen att verkställa utredning rörande förstärkning av förlikningsväsendet. Vid utredningsuppdragets fullgörande skulle socialstyrelsen beakta vad som anförts i andra lagutskottets av riksdagen godkända utlåtande nr 41 år 1945. I detta utlåtande, vilket avgavs i anledning av en inom riksdagens första kammare av herrarn Helgesson och Robert Berg väckt motion (nr 191), ifrågasatte utskottet, huruvida icke lagen om medling i arbetstvister borde i vissa andra hänseenden än som kunde föranledas av önskemålet om en förstärkning av förlikningsväsendet göras till föremål för revision. Vidare uttalade utskottet att, enär ovannämnda lag den 28 maj 1920 om särskilda skiljedomare i arbetstvister genom avtalsväsendets utveckling och framför allt efter arbetsdomstolens tillkomst tillämpats i mycket ringa utsträckning, frågan om upphävandet av lagen torde böra övervägas.

Utskottets utlåtande utmynnade i en hemställan, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranställa om utredning rörande förstärkning av förlikningsväsendet samt vidtaga de åtgärder, vartill utredningen kunde föranleda.

Socialstyrelsen avgav den 30 september 1948 *betänkande* (stencilerat) med utredning och förslag i fråga om förstärkning av förlikningsväsendet.

Socialstyrelsens förslag avser dels en förstärkning av distriktsorganisationen dels vissa ändringar i gällande författningar rörande medling och skiljedom i arbetstvister.

Över socialstyrelsens förslag ha utlåtanden avgivits av arbetsdomstolens ordförande, arbetsmarknadsstyrelsen, statskontoret, statens avtalsnämnd,

överståhållarämbetet, samtliga länsstyrelser, vilkas län beröras av den föreslagna nya distriktsindelningen, stadsfiskalen S. Beckmån i egenkap av särskild skiljedomare i arbetstvister, Svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges redareförening, Svenska lantarbetsgivareföreningen, Handelsn arbetsgivareorganisation, Svenska stadsförbundet, Svenska ländstingsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Föreningen skogsarbeten, Försäkringsbolagens förhandlingsorganisation, Landsorganisationen i Sverige och Tjänstemännens centralorganisation.

I propositionen nr 1 till innevarande riksdag (bilaga 7) har under Förlikningsmän för medling i arbetstvister m. m. till behandling upptagits frågorna om distriktsorganisationens förstärkning och viss revision av medlingslagen m. m.

Föredragande departementschefen, statsrådet Möller, anförde därvid bland annat följande:

Vad angår distriktsorganisationen finner jag det vanskligt att med ledning av föreliggande material bedöma arbetsbördan i framtiden och därmed behovet av en utbyggnad av organisationen. Otvivelaktigt har antalet distriktsärenden ökat kraftigt under de sista årtiondena. Samtidigt ha större ärenden i ökad utsträckning kommit att hänskjutas till centrala förhandlingar. I vissa fall ha distriktsförlikningsmännen i betydande omfattning anlåtats även vid sådana förhandlingar och därigenom fått så omfattande arbetsuppgifter, att tidsutdräkt i medlingsverksamheten kunnat uppstå. Jag är emellertid med hänsyn till svårigheten att bedöma utvecklingen icke f. n. beredd att tillstyrka socialstyrelsens förslag om en utökning av antalet distrikt från 7 till 10. Jag vill dock icke helt avvisa förslaget på denna punkt. I ett distrikt — nämligen det fjärde — har arbetsbelastningen medfört, att provisoriska anordningar till hjälp åt förlikningsmannen måst vidtagas under tre år i följd. Med hänsyn till ökningen av antalet ärenden på detta distrikt synes det mig ändamålsenligt att — i stället för sådana provisorier — klyva distriktet på sätt socialstyrelsen föreslagit.

Socialstyrelsens förslag om höjning av distriktsförlikningsmännens arvoden kan jag icke biträda. Övriga förslag avseende förlikningsorganisationen syfta huvudsakligen till att på styrelsen överföra beslutanderätten i vissa frågor. Olägenheterna av den nuvarande ordningen synas mig icke vara så stora, att de motivera några väsentliga förändringar. I regel bör sålunda Kungl. Maj:t fortfarande besluta i hithörande spörsmål. Det torde dock medföra praktiska fördelar att låta socialstyrelsen i viss omfattning utanordna ersättningar för mistade löneförmåner till särskilda förlikningsmän och ledamöter av förlikningskommissioner.

Utöver de förslag jag nu behandlat har socialstyrelsen, som jag tidigare antytt, föreslagit vissa andra ändringar i gällande författningar på förevarande område. Styrelsen föreslår sålunda, att bestämmelsen om fackförlik-

ningsman (medlingslagen 1 § 2 stycket) skall utgå samt att förbudet för distriktsförlikningsman att åtaga sig skiljemannauppdrag (medlingslagen 8 § 3 stycket) uppmjukas. Dessa förslag ha avstyrkts av bl. a. arbetsmarknadsparternas huvudorganisationer. Vidare har socialstyrelsen föreslagit, att bestämmelsen att styrelsen må i vissa fall utse opartisk ordförande (medlingslagen 2 § 2 stycket) utgår och ersättes med en i lagen införd bestämmelse, att distriktsförlikningsman bör, då skyldighet icke föreligger att ingripa i egenskap av förlikningsman, i mån av tid åtaga sig uppdrag såsom sådan ordförande. I sammanhang därmed borde bl. a. förbudet för distriktsförlikningsman att mottaga ersättning av parterna för medverkan vid biläggande av arbetstvist (medlingskungörelsen § 5) uppmjukas. Även mot dessa förslag ha vissa erinringar framkommit. För egen del finner jag det icke påkallat att ändringar vidtagas i fråga om den ordning, som f. n. gäller i angivna avseenden. Med hänsyn till detta mitt ställningstagande till förslagets huvudpunkter torde skäl ej heller föreligga att f. n. företaga återstående av styrelsen föreslagna ändringar, vilka avse mindre, huvudsakligen formella detaljer av gällande författningar på förevarande område.

Utskottet. Det förslag till ny medlingslag, som av motionärerna framlagts, överensstämmer i huvudsak med ovannämnda av socialstyrelsen utarbetade förslag. De av motionärerna därifrån gjorda avvikelserna synas vara förestavade av påpekanden, som gjorts i samband med remissbehandlingen av sistnämnda förslag.

De föreslagna ändringarna i lagen äro föga genomgripande och avse främst att bringa lagens lydelse i samklang med rådande praxis inom förlikningsväsendet. Sålunda föreslås bland annat, att vissa bestämmelser, som sällan eller aldrig tillämpas, skola utgå. I ett par fall innefattar förslaget därjämte en uppmjukning av gällande bestämmelser, så t. ex. vad beträffar förbudet för förlikningsman att åtaga sig skiljemannauppdrag. Till lättnad av förlikningsmans arbetsbörda ha motionärerna vidare föreslagit en bestämmelse, varigenom tillfällig förlikningsman skall kunna förordnas. Flera av de begärda ändringarna äro av formell eller rent redaktionell karaktär.

Som motivering till de föreslagna lagändringarna ha motionärerna åberopat vad av dem anförts i förenämnda motioner I: 282 och II: 267 om vissa åtgärder till förlikningsväsendets förstärkning, ett spörsmål vars prövning i högre grad än en reformering av medlingslagen torde framstå såsom angeläget. Enligt vad utskottet inhämtat har statsutskottet, som behandlat sistnämnda motioner, avstyrkt desamma. Vad medlingslagen beträffar torde denna i stort sett fungera ganska väl. En väsentlig anledning härtill är säkerligen, att lagen icke uppställer några detaljerade regler för förlikningsorganens handlande utan överlåter åt dessas omdöme, hur förfarandet skall gestaltas. Med hänsyn härtill och till det läge, vari frågan om förstärkning av förlikningsväsendet befinner sig, anser utskottet icke påkallat att nu företaga enbart en sådan revision av lagen, som motionärerna påfordra. Såsom

framgår av det ovan anförda har emellertid Kungl. Maj:t sin uppmärksamhet riktad på förevarande spörsmål och det torde kunna förväntas, att frågan kommer att beaktas i senare sammanhang. Med hänsyn till utskottets ställningstagande till motionärernas yrkande, såvitt angår medlingslagen, kan utskottet ej heller tillstyrka, att lagen om särskilda skiljedomare i arbetstvister försättes ur kraft.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att förevarande motioner, I: 283 och II: 268, icke måtte
föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 9 mars 1950.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Norman, Forslund, Sten, Hallagård, Nils Elowsson, Carl Eric Ericsson, Englund* och Bengtson;

från andra kammaren: herr Jacobsson i Igelsbo, fru Sandström, herrar Nilsson i Göteborg, Lundberg, Carlsson i Bakeröd, Jansson i Hällefors*, Svensson i Göteborg och fröken Wetterström.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Bilaga A.

Medlingslagen.

Nuvarande lydelse.

Lag

om medling i arbetstvister;

given Stockholms slott den 28 maj
1920.

Föreslagen lydelse.

Lag

om medling i arbetstvister;

given Stockholms slott den

1 §.

För vart och ett av de distrikt, i vilka riket för sådant ändamål av Konungen indelas, förordnar Konungen en förlikningsman med uppgift att, på sätt nedan sägs, medla i tvister mellan arbetsgivare och arbetare; dock att denna lag icke gäller i fråga om arbetsgivare och arbetare, å vilka bestämmelserna i 3 kapitlet lagen om förenings- och förhandlingsrätt äga tillämpning.

För vart och ett av de distrikt, i vilka riket för sådant ändamål av Konungen indelas, förordnar Konungen en förlikningsman med uppgift att, på sätt nedan sägs, medla i tvister mellan arbetsgivare och arbetstagare.

Denna lag gäller dock icke tvister mellan arbetsgivare och sådana arbetstagare i statens eller kommunernas tjänst, för vilka gälla särskilda bestämmelser rörande förhandlingsrätt, och ej heller arbetstagare, å vilka bestämmelserna i 3 kapitlet lagen om förenings- och förhandlingsrätt äga tillämpning.

Därest så prövas påkallat, må Konungen tillika antingen uppdraga åt förlikningsman att jämväl utom sitt distrikt vara förlikningsman med visst, på annat sätt bestämt verksamhetsområde eller ock för sådant verksamhetsområde förordna särskild förlikningsman.

Därest så prövas — — — förlikningsman.

Såsom arbetare skall vid tillämpningen av denna lag även anses den som, utan att anställningsförhållande föreligger, utför arbete för annans räkning och därvid till denne intager en beroende ställning av väsentligen samma art som en arbetares till arbetsgivaren; och skall den för vars räkning arbetet utföres anses såsom arbetsgivare enligt lagen.

Såsom *arbetstagare* skall vid — — — av väsentligen samma art som en *arbetstagers* till — — — arbetsgivare enligt lagen.

Nuvarande lydelse.

Föreslagen lydelse.

2 §.

Förlikningsman åligger:

att med synnerlig uppmärksamhet följa arbetsförhållandena inom det honom anvisade verksamhetsområdet;

att, i de fall och på det sätt i denna lag sägs, lämna sin medverkan till biläggande av arbetstvister, som inom samma område uppstå; samt

att eljest, på anmodan, gå arbetsgivare och arbetare tillhanda för åvägabringande av överenskommelser, som äro ägnade att främja ett gott förhållande dem emellan samt förekomma störande avbrott i arbetet.

Åstunda arbetsgivare och arbetare, att förhandling om sådan överenskommelse skall äga rum under ledning av opartisk ordförande, och kan förlikningsmannens medverkan för förhandlingen icke lämnas eller anses den icke böra påkallas, må på framställning av parterna socialstyrelsen, där den finner omständigheterna därtill föranleda, utse lämplig person att leda förhandlingarna.

Förlikningsman åligger:

att med — — — verksamhetsområdet; samt

att i de fall — — — uppstå.

3 §.

Har inom förlikningsmans verksamhetsområde uppkommit arbetstvist, som medfört eller synes hota att medföra arbetsinställelse av större betydighet, bör förlikningsmannen genom personligt besök å den plats, där tvisten utbrutit, eller på annat sätt träda i förbindelse med de tvistande, göra sig noga underrettad om, vari tvisten består, hemställa till de tvistande att i avbidan på tvistens lösning icke vidtaga, vidhålla eller utvidga arbetsinställelse, kalla de tvistande att, själva eller genom utsedda ombud, å bestämd tid och plats sammankomma till förhandling med varandra inför förlikningsmannen samt söka att under dessa förhandlingar, vilka anordnas på sätt lämpligast synes, åvägbringa tvistens lösning.

Har inom förlikningsmans verksamhetsområde uppkommit arbetstvist, som medfört eller synes hota att medföra *arbetsinställelse*, bör förlikningsmannen *på lämpligt sätt* träda i förbindelse med de tvistande, göra sig noga underrättad — — — arbetsinställelse *samt, där förhållandena så påkalla*, kalla de — — — tvistens lösning.

Nuvarande lydelse.

Förelagen lydelse.

Även om uppkommen arbetstvist icke medfört eller synes hota att medföra arbetsinställelse av större betydelse, skall förlikningsmannen kalla de tvistande till förhandlingar, på sätt här ovan stadgats, därest begäran därom framställles av arbetsgivare eller organisation, omfattande minst hälften av de av tvisten berörda arbetarna.

Även om uppkommen arbetstvist icke medfört eller synes hota att medföra arbetsinställelse, skall förlikningsmannen, sedan parterna vid förhandlingar sig emellan gjort allvarliga försök att lösa tvisten utan att enighet därvid stått att vinna, på framställning av endera eller båda parterna kalla de tvistande till förhandlingar på sätt ovan stadgats, såvida tvisten kan anses vara av beskaffenhet att påkalla förlikningsmans ingripande.

Förlikningsman bör jämväl i fall, då han icke jämlikt denna paragraf är skyldig att ingripa, på begäran av arbetsgivare och arbetstagare åtaga sig uppdrag att biträda dem såsom opartisk ordförande vid förhandlingar i arbetstvist, i den mån hans tid det medgiver och tvistens beskaffenhet och omfattning så påkallar.

3 a §.

Innan arbetsinställelse vidtages skall, därest giltigt hinder icke möter, underrättelse om åtgärden lämnas motsidan ävensom förlikningsmannen eller, om tvisten berör flera förlikningsmäns verksamhetsområden, en av förlikningsmännen sist å sjunde dagen före den dag, då åtgärden skall taga sin början. Finnas å motsidan oorganiserade arbetare, må underrättelsen, i vad den avser nämnda arbetare, ske genom allmänt synliga anslag å arbetsplatsen. Underrättelsen skall innehålla redogörelse för anledningen till åtgärden.

Förseelse mot bestämmelserna i första stycket straffas med böter, högst 300 kronor. Åtal för förseelsen anhängiggöres vid allmän domstol och utföres av allmän åklagare. Ådömda böter tillfalla kronan. Saknas tillgång till deras gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

4 §.

För inkallande av de tvistande skall förlikningsmannen, i den mån

4 §.

Innan arbetsinställelse — — — eller, om tvisten berör flera förlikningsmäns verksamhetsområden, socialstyrelsen eller en av förlikningsmännen sist å sjunde dagen — — — början. Finnes å motsidan oorganiserade arbetstagare, må underrättelsen, i vad den avser nämnda arbetstagare, ske — — — anledningen till åtgärden.

Förseelse mot — — — allmän strafflag.

5 §.

För inkallande av — — — å arbetstagarna.

*Nuvarande lydelse.**Föreslagen lydelse.*

de ej lämpligen kunna personligen kallas, anlita annan utväg, som efter omständigheterna kan anses ändamålsenlig, såsom meddelande till förening, vilken de tvistande å endera sidan tillhöra, eller till någon, som för talan i tvisten, eller anslag å eller vid arbetsplatsen eller kungörelse i tidning. Arbetsgivare är pliktig att på begäran av förlikningsmannen låta å eller vid arbetsplatsen anslå kallelse å arbetarna.

Det åligger de tvistande att efterkomma förlikningsmannens kallelse.

Det åligger — — — förlikningsmannens kallelse.

5 §.

Är arbetsinställelse icke för handen och hava de tvistande, sedan förhandling ägt rum, å båda sidor för förlikningsmannen tillkännagivit, att de anse fortsatt förhandling ej vara till gagn för tvistens lösning, må kallelse å de tvistande ej vidare av förlikningsmannen utfärdas; dock äger han, om ändrade förhållanden därtill föranleda, inbjuda de tvistande till — — — nya förhandlingar.

Är arbetsinställelse — — — till nya förhandlingar.

6 §.

De förhandlingar, som av förlikningsmannen anordnas med och mellan de tvistande, skola i främsta rummet hava till syfte att åvägabringa överenskommelse i enlighet med anbud eller förslag, som under förhandlingarna kunna bliva framställda från de tvistande själva; ankommande därvid på förlikningsmannen att, om och i den mån sådant kan anses ägnat att befordra en god lösning av tvisten, hemställa om de jämkningar eller medgivanden, som för ändamålet kunna synas lämpliga.

De förhandlingar — — — synas lämpliga.

Försummar vid förhandling, som anordnats av förlikningsman, någon av de tvistande parterna att fullgöra vad enligt 4 § andra stycket lagen om förenings- och förhandlingsrätt åligger honom, må förlikningsmannen på hemställan av andra parten anmäla försummelsen hos arbetsdomsto-

Försummar vid — — — enligt allmän strafflag.

Nuvarande lydelse.

Föreslagen lydelse.

len; och äge arbetsdomstolen genom vite tillhålla parten att fullgöra sitt åliggande ävensom på anmälan av förlikningsmannen utdöma vitet. Sådant vite skall tillfalla kronan och, om tillgång till dess gäldande saknas, förvandlas enligt allmän strafflag.

7 §.

Det bör vara en var av de tvistande angeläget att, i den mån sådant erfordras för att bereda förlikningsmannen tillförlitlig grund för tvistens bedömning, på anhållan av förlikningsmannen giva honom del av räkenskaper och andra handlingar samt meddela statistiska och andra uppgifter, varöver de tvistande förfoga, ävensom hålla vederbörande arbetsplatser för förlikningsmannen tillgängliga. Den som, enligt vad nu är sagt, går förlikningsman tillhanda äger att, i den omfattning han finner behöfligt, göra förbehåll, att vad förlikningsmannen på sådant sätt erfar ej må av denne yppas.

Det bör vara — — — av denne yppas.

8 §.

Kan icke vid förhandlingarna inför förlikningsmannen enighet vinnas, må han uppmana de tvistande att låta tvisten avgöras av sådan skiljedomare i arbetstvister, varom i lag är särskilt stadgat, eller att eljest lämna uppdrag åt en eller flera personer, vilkas utlåtande de tvistande utfästa sig att efterkomma, att, efter prövning, om och i vilken mån de från ena eller andra sidan framkomna påståendena må vara befogade och på vilket sätt följaktligen den föreliggande tvisten rättast bör lösas, såsom skiljemän skilja de tvistande emellan.

I händelse uppmaning i sistnämnda syfte efterkommes av parterna, bör förlikningsmannen, i den mån så befinnes behöfligt, lämna sin medverkan för utseende av skiljemän, underrätta dessa om uppdraget samt i övrigt medverka till, att det åsyftade avgörandet må komma till stånd.

Kan icke vid förhandlingarna inför förlikningsmannen enighet vinnas, må han uppmana *de tvistande att lämna uppdrag* åt en eller flera personer, vilkas utlåtande — — — skilja de tvistande emellan.

I händelse *sådan uppmaning efterkommes* av parterna — — — må komma till stånd.

Nuvarande lydelse.

Ej må förlikningsman själv åtaga sig skiljemannauppdrag i arbetstvis-
ter.

Föreslagen lydelse.

Ej må förlikningsman själv åtaga sig skiljemannauppdrag i arbetstvis-
ter, med mindre *Kungl. Maj:t* för sär-
skilt fall härtill lämnat tillstånd.

9 §.

Vad i 3 § är stadgat avser icke ar-
betstvist, som uppstått inom närings-
gren, industriell anläggning eller ar-
betsföretag, där särskild förhand-
lings-, förliknings- eller skiljenämnd
är upprättad, med mindre de tvistan-
de å ömse sidor påkalla förliknings-
mannens mellankomst eller förhål-
landena göra sannolikt, att den sär-
skilda nämnden icke varder för tvis-
tens biläggande anlita, eller ock för-
handling inför sådan nämnd i stad-
gad ordning ägt rum, utan att upp-
görelse vunnits.

Ej heller äga stadgandena i berör-
da paragraf tillämpning i fråga om
tvist, som hänskjutits till sådan skil-
jedomare i arbetstvisten, varom i lag
är särskilt stadgat.

Vad i 3 § är stadgat — — — utan
att uppgörelse vunnits.

10 §.

I fråga om rättsverkan av de tvis-
tandes överenskommelser, utfästelser
eller andra beslut under förhandling-
ar, om vilka i denna lag är sagt, gäl-
ler, allt efter beslutens innehåll och
det sätt, varpå de tillkommit, vad all-
män lag förmår.

I fråga om rättsverkan — — —
allmän lag förmår.

11 §.

Berör utbruten tvist, som påkallar
förlikningsmans ingripande, även an-
nan förlikningsmans verksamhetsom-
råde, åligger det förlikningsmännen
att, så fort ske kan, om tvistens ut-
brytande ävensom, så vitt möjligt, an-
gående densamma omfattning insän-
da underrättelse till socialstyrelsen,
som förordnar en av förlikningsmän-
nen att i tvisten medla eller, där så-
dant finnes påkallat, hos Konungen
anhåller om dylikt förordnande för
annan person.

Berör utbruten tvist, — — — som
förordnar en av *de förlikningsmän,*
vilkas verksamhetsområde tvisten be-
rör, eller ock annan förlikningsman
att i egenskap av särskild förliknings-
man i tvisten medla eller, där så
finnes påkallat, hos Konungen anhåller
om dylikt förordnande för annan per-
son.

Finner sig förlikningsman icke
kunna medhinna eller icke lämpligen
böra taga befattning med en eller
flera inom hans verksamhetsområde

Nuvarande lydelse.

Där förlikningsman finner påkallat, att särskild person förordnas att leda förhandling, som i 3 § andra stycket sägs, har förlikningsmannen att därom göra framställning hos socialstyrelsen, som, ifall skäl därtill äro, hos Konungen anhåller om meddelande av dylikt förordnande.

Föreslagen lydelse.

uppkomna arbetstvister, bör han om förhållandet göra anmälan till socialstyrelsen, som, där den finner omständigheterna därtill föranleda, förordnar en av övriga förlikningsmän eller ock annan person att i egenskap av tillfällig förlikningsman medla i den eller de tvisterna.

12 §.

Där arbetstvist innebär synnerlig fara för arbetsfreden eller sådant eljest prövas påkallat, äger Konungen uppdraga åt sakkunniga och erfarna personer att i egenskap av särskild förlikningskommission, jämte vederbörande förlikningsman eller, där han finnes icke lämpligen kunna taga befattning med arbetstvisten, i hans ställe medla i densamma.

Sådant uppdrag må även lämnas särskild person.

Där arbetstvist innebär — — — särskild *förlikningskommission medla* i densamma.

Konungen äger även uppdraga åt enskild person att i egenskap av särskild förlikningsman medla i sådan tvist.

13 §.

Förlikningsman skall föra dagbok angående vad som förefaller i de tvister, med vilka han tager befattning. Överenskommelser, utfästelser eller andra beslut av de tvistande skola i nämnda dagbok fullständigt intagas eller densamma biläggas.

Förlikningsman skall inom tre månader efter varje kalenderårs utgång till socialstyrelsen insända berättelse om sin verksamhet under året samt om förloppet av de tvister, som under detsamma handlagts.

Berättelsen skall genom socialstyrelsens försorg befordras till trycket.

Förlikningsman — — — biläggas.

Förlikningsman skall — — — under detsamma handlagts.

14 §.

Närmare föreskrifter rörande förlikningsmännens och förlikningskommissions verksamhet meddelas av Konungen.

Närmare föreskrifter — — — av Konungen.

15 §.

Angående ersättning till förlikningsman, ledamot av förlikningskommission och sådan opartisk ord-

Angående ersättning till förlikningsman, *tillfällig och särskild förlikningsman samt ledamot av förlik-*

Nuvarande lydelse.

Föreslagen lydelse.

förande, om vilken i 2 § sägs, gälla vad Konungen därom stadgar.

Se kungörelsen (bilaga B) § 5.

ningskommission gälle vad Konungen därom stadgar.

Ej må förlikningsman av arbetsgivare eller *arbetstagare* eller deras organisationer tillgodonjuta gottgörelse, i vad form det vara må, för sin medverkan *enligt denna lag* vid biläggande av uppkommen arbetstvist. *Ej heller må förlikningsman för uppdrag såsom opartisk ordförande i arbetstvist inom det honom anvisade verksamhetsområdet, åtnjuta gottgörelse, varom nu sagts, med mindre socialstyrelsen för särskilt fall det medgiver.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1920, då lagen den 31 december 1906 angående medling i arbetstvister upphör att gälla.

Denna lag träder i kraft den _____, då lagen den 28 maj 1920 angående medling i arbetstvister upphör att gälla.